

досягнення певних цілей через вчинення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих громадян; дії кожного з учасників спрямовані на досягнення спільного, єдиного й неподільного результату – шляхом вчинення нападів на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб досягти мети діяльності банди; дії кожного з учасників банди перебувають у необхідному причинному зв'язку з фактом існування банди та зі злочинами, які ця банда вчинює.

*Одержано 05.03.2019*

УДК 343.988

**Тетяна Анатоліївна ШЕВЧУК,**

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

## **ВИВЧЕННЯ ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНУ ЯК ОСНОВА ВІКТИМОЛОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ БАНДИТИЗМУ**

Сучасний кризовий стан функціонування української держави характеризується загостренням різного роду протиріч, нестабільністю суспільно-політичної та економічної ситуації, великою кількістю кримінальних загроз, та, як наслідок – зростанням рівня організованої злочинності. У зв'язку з цим гостро постає питання про необхідність удосконалення організаційно – правових основ протидії злочинним проявам, перш за все, пов'язаним із бандитизмом, як одним із найбільш небезпечних видів злочинів, що посягають на громадську безпеку.

До першочергових завдань держави у цьому напрямку відноситься комплексне здійснення заходів протидії злочинності, що системно складаються із сукупності заходів загальносоціального, спеціально-кримінологічного та індивідуального рівнів. Поряд із цим зауважимо на беззаперечній значущості дослідження ролі заходів протидії злочинності віктимологічної спрямованості. Адже виникнення та подальший розвиток криміногенної ситуації при вчиненні бандитизму нерідко зумовлені саме віктимною поведінкою потерпілих осіб, що викликає необхідність вивчення саме їх ролі в механізмі злочинної поведінки.

Проблема жертви злочину є однією з центральних для наук, пов'язаних із розробленням питань злочинності, і, перш за все, для кримінологічної віктимології, яка досліджує її в комплексі, як окрему цілісну структуру, що складається із взаємопов'язаних внутрішніх елементів. Необхідність всестороннього вивчення жертви злочину зумовлена тим, що людина є часткою суспільства і своєю життєдіяльністю продукує безліч різнопланових зв'язків і відносин з дійсністю, які, у свою чергу, базуються на соціальному та психологічному підґрунті.

У віктимологічних дослідженнях зосереджують увагу на жертві злочину як на особливій кримінологічній категорії та важливому факторі генези конкретного злочину, а також структури злочинності загалом. Детальне вивчення злочинності, як соціального явища, неможливе без дослідження соціальних наслідків злочинності та, передусім, жертв злочину, різних рівнів їх віктимізації [1, с. 171].

Дослідження саме віктимологічного аспекту при вивченні бандитизму має велике значення для організації успішної протидії цього роду злочинним проявам. У даному випадку віктимологія покликана дати відповідь на питання: ким є постраждала особа, які фактори впливали на її формування та розвиток, яким є механізм її поведінки в тій чи іншій ситуації, чому саме ця особа стала жертвою бандитизму.

В цьому контексті доцільним видається виділення груп жертв бандитських нападів. По-перше, це власники коштовного майна, особи, які займаються підприємницькою діяльністю у різних комерційних структурах та одержують від неї високі доходи, їх близькі родичі. По-друге, це особи, що одержали в борг від кредитора на певний час гроші або товарно – матеріальні цінності для їх реалізації і не повернули в установлений термін. Якщо жертви бандитських нападів, що входять у першу групу, стають такими у зв'язку з їх професійною діяльністю й одержуваними в результаті цього високими прибутками, то потерпілі з другої групи самі своїми діями створюють умови, які сприяють вчиненню відносно них даного злочину. По-третє, це

особи, що займаються будь – яким незаконним промислом і одержують від цього доходи. До цієї ж групи можна віднести також осіб, які вчинили раніше злочинні дії щодо підозрюваних. По-четверте, це інші громадяни, які мають доступ до матеріальних цінностей, або вони їм ввірені для охорони, використання, реалізації. Специфічну групу потерпілих від бандитських нападів становлять особи, які володіють вогнепальною зброєю.

Таким чином, потенційна віктимність жертв бандитських нападів обумовлена двома обставинами: майновою заможністю і комплексом негативних звичок. За інших рівних умов по мірі зменшення прибутків знижується і рівень віктимності потенційних жертв [2, с. 62].

На підставі вивчення окремих кримінальних проваджень науковці визначають також кілька основних способів підбирання бандитами майбутніх жертв. Основним із них є надходження інформації від самих членів банди чи їх найближчого оточення про їхніх друзів, знайомих, іноді навіть родичів, а також особисте візуальне спостереження за тією чи іншою жертвою, її будинком, способом життя та визначення рівня її заможності відповідно до приблизної вартості її автомобіля, одягу, прикрас тощо. Поширеним способом щодо визначення майбутніх об'єктів для бандитського нападу є також відстеження місця роботи можливої жертви і за цією ознакою визначення розміру її ймовірних прибутків (як правило, так діють щодо підприємців сфери торгового бізнесу, ринку нерухомості, інших прибуткових бізнесових галузей) [3, с. 14].

Віктимологічна профілактика бандитизму повинна ґрунтуватися по-перше, на виявленні найбільш віктимного контингенту осіб (групи яких зазначені вище) та, по-друге, на нейтралізації негативного впливу на цих осіб з метою мінімізації рівня віктимності або її усунення. Віктимологічна складова діяльності правоохоронних органів щодо протидії бандитизму, на нашу думку, є важливим і необхідним доповненням до заходів загальносоціального, спеціально-кримінологічного і індивідуального характеру. Адже саме комплексне їх застосування сприятиме значному підвищенню ефективності запобіжної діяльності.

Отже, всебічні фундаментальні кримінологічні дослідження такого феномену, як жертва бандитизму, мають беззаперечну значущість адже саме в її характеристиках та ознаках криється основа для оптимізації шляхів віктимологічної профілактики.

#### **Список бібліографічних посилань**

1. Джужа А. О. Використання результатів віктимологічних досліджень у запобіганні злочинам. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 172–181.
2. Бедриківський В. В., Литвинов О. М. Бандитизм: соціально-правовий і кримінологічний аналіз : монографія. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2009. 162 с.
3. Іваненко І. В. Бандитизм: кримінологічне та кримінально-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2003. 19 с.

Одержано 04.03.2019

---

УДК 343.34

#### **Дмитро Сергійович ШИЯН,**

кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права  
юридичного факультету Інституту управління та права  
Запорізького національного технічного університету;

#### **Ольга Юріївна ШИЯН,**

кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри кримінального, цивільного та міжнародного права  
юридичного факультету Інституту управління та права  
Запорізького національного технічного університету

### **ПРОБЛЕМА СУБ'ЄКТА ПОРУШЕННЯ ВСТАНОВЛЕНИХ ЗАКОНОДАВСТВОМ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

Злочин, передбачений ст.270 КК України, полягає у порушенні встановлених законодавством вимог пожежної безпеки; у ч. 1 цієї статті – якщо воно спричинило виникнення пожежі, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі; у ч. 2 –